

Inu.A.36.629

DIN ISTORIA BASSARABILOR

I

SIMA STOLNICÉSA
BUZÉSCA

DE

Prof. G. I. IONNESCU-GION

Membru corespondent al Academiei Române

ATELIERUL GRAFIC I. V. SOCECU, BUCUREȘTI

1903

Cu două portrete.

68938

SIMĂ STOLNICĂȘĂ

I.

In tot și 'n tóte, secolul al XVI-lea al istoriei române sémănă cu secolul al XIV-lea al istoriei franceze sėu cu secolul al XIII-lea al istoriei germane: lupte, omorurı, prigonırı sãngeróse, apel la orı-ce strãin, o ınvãlmãșelã fãrã sémẽn, un vifor care ađı mãturã totul și mãne pune la locul totul; ier din partea luptãtorilor, ın tóte ocasiunile, și 'n cele bune și 'n cele rele, un curagiũ, o bãrbãție, un dispreț de mórte și o grandóre, carı te opresce ın loc, mut de admirãțiune.

Decã tóte aceste puterı, neasėmuit de marı și extraordinar de variate, — gındıti-vẽ la Radu de la Afumașı și la Petru Rareș, la ıon-Vodã cel cumplit și la Mihaiũ-Vitezul, la Dãnesciı și la Drãculesciı

Munteniei, la stolul de copii, nepoți și strănepoți legitimi și naturali, care sbóră într'una, cu însușiri fenomenale din vița lui Ștefan-cel-Mare, — decă tóte aceste puteri ar fi lucrate unite și continuându-se spre unul și același scop, ce mîndrețe de rezultate ar fi avut istoria secolului al XVI-lea să înregistreze în mersul înainte al țărilor române!

Luptele acestui veac fără de părechia în istoria noastră însemneză tóte zăticnirea Românului prin Român, — întreprindere nenorocită pentru deseveșirea și mai completă a căreia Turcul, Polonul, Ungurul și alte neamuri străine s'aú grăbit să ajute pe Domni, pe Domnișori, pe boierii, pe toți cei cari voiaú să facă zarvă și să dea răsboiú.

Pe lângă luptele pomenite de cronicarii pămîntenii și de cronicarii străini, documentele Arhivelor noastre aú de multe ori, în câte un simplu act de vîndare séu de întărire a proprietăței, câte un rînd în care 'ți spune că prima cumpărătóre s'a făcut după ce boierul cutare se sculase «asupra capului Domniei Mele, iér Domnia Mea l'a omorît pe el și céta lui».

De ar fi să se numere acești boierii cari

se scolă asupra Domniei, coborînd de la munte séu venind de peste Dunăre, numărul luptelor din secolul al XVI-lea ar mai cresce cu încă pe atâtea câte sunt.

Boierii Mehedinților, Pârvulescii Craiovei, boierii de la Slatina, boierii Buzăului pun, scot, schimbă, omor Domni cu o dibăcie și cu o iuțelă de prestidigitator. — Cu casele lor *bolovănite* și cu acele *cule* inexpugnabile, din cari abia aũ rămas unele prin munții Gorjului, cu cetele lor de plăieși și de arcași, cari treceau de multe ori peste o mie, acești *burgravi* ai Jiului și ai Oltului, ai Argeșului și ai Buzăului, viteji, crunți, nesăturați în poftele lor, reamintesc pe burgravi Rhinului.

— Dumneșeu întâiu, și-apoi buzduganul; ce mai venia pe urmă era secundar!

Cum vor fi fost boierii secolului al XV-lea, luptătorii lui Mircea-cel-Betrân, ai primilor Dănesci și-apoi ai Drăculescilor sub Vlad-Dracul și-apoi sub Vlad-Țepeș? Ce însușiri vor fi avut Dănescii Bassarabilor ce vin pe urmă? Documentele atât de rare și atât de seci ale secolului al XV-lea nu ni spun.

Nepoții însă și strănepoții lor din seco-

lul al XVI-lea sunt năsd răvan i ca voinici i din poveste.

Și avea ũ mume și neveste, și avea ũ fete și surori cari li se potriviau de minune!

Iubire fără de margine; ur i cari mergeau până la junghiuri și până la otravă; nervi de oțel; puteri de bărbat; credință în Dumnezeu și 'n ce «*ți-este scris*» care le făceau, impassibile și de bronz, să ducă în inimă durerile cele mai chinuitoare, — ecă jupănesele și Dómnele secolului al XVI-lea.

Sunt unele imprejurul căroră mor bărbai, flăcăi, nepoți; sângele ființelor iubite le-a stropit de sus până jos și ele, stane de piétră, într'una bătute de valurile amarului vieței, sta ũ neclintite se ũ luptă înainte, fără se înghenuchie de cât înaintea altarului, căruia, la bētrănețe, se vor închina pentru vecie călugărindu-se.

Ce tabele! ce tragedii! ce drame întunecate, în negrul căroră străluce cîte o dată surisul candid al unei fecioare! Trec unele după altele prin învechitele hrisóve, fîă-care cu frumusețile și cu nenorocirile lor, unele mai interesante de cât altele.

Cu privirea departe pētrundētoare a geniului, Carmen Sylva a dis: *la beauté*

de la femme roumaine a été pendant longtemps renommée; mais son énergie, son courage, son dévouement on les ignorait, car l'histoire de ce pays n'est presque pas connue en Europe. Et c'est dans l'histoire que nous allons la trouver tout entière¹⁾.

Deschide secolul și începe povestea durerii și a speranței *Jupânésa Caplea*, fata lui Vlad-Vodă Călugărul, sora lui Vlăduț-Vodă, nevastă lui Staicu Logofătul, muma lui Pârvul Comisul, soția și mumă care își petrece viața îngropând bărbat și fecior și dând mănăstirilor avutul său²⁾.

Abia cunoscută, Sêrbóică pôte din neamurile viteje ale Knezilor Serbiei, trăind când în Oltenia în cetățuile Bassarabilor, când prin cetățuile Serbiei, apare *Jupânésa Negoslava*, soția marelui ban Barbu Craiovescu³⁾.

Trăind o dată cu *Jupânésa Caplea* a lui Staicu Logofătul și, din mumă în fată călugărindu-se, *Jupânésa Maria* a lui *Baldovin Pârcălabul*, stăpîna Goleșcilor,

¹⁾ Carmen Sylva: *La Femme Roumaine* în *la Revue des Revues* (1 Octobrie, 1895), pag. 32.

²⁾ Intre altele, hrisovul din 27 Dec. 1511 din Târgoviște al lui Vlad-Vodă sin Vlad-Vodă. *Acad. Rom. Condica M-tirei Dealul*, pag. 49.

³⁾ *Arh. Statului*: *Condica Bistriței* (1859), pag. 7-9.

Mărăcinenilor și Vieroșului, cunoscută în hrisóve ca *monahia Magdalina*, cu fata ei *călugărița Sara*, cu altă fată, *călugărița Borcióia*, înainte jupâneasa *Calea a lui Borcea Șatrariul*, și cu o nepótă, jupâneasa *Caplea*, fata lui Ivașcu Paharnicul, muma lui Ivașcu Vornicul de la Golești și a lui Albul, marele Clucer, doi din cei mai viteji căpitani ai Țărei, înainte de Buzescii lui Mihaiu, care și ea, jupâneasa *Caplea* de la Golești, o Basarabă, se călugăresce după 1587 ¹⁾.

Le urméză, inrudită póte, *jupâneasa Zamfira*, zidítórea Mănăstirei Silvașului, «*Dómnă mare și vestită, și pururea pomenită, fata lui Moise-Vodă din Bucuresci, din neamul marilor Basarabesci* ²⁾».

După ea, apar, stăpâne pe colosalele averi ale Basarabescilor pe cari le vor împărți mai târziu cu Brâncovenii, puternicele jupănese *Anca de la Coiană* și *Maria de la Coiană*, muma lui Radu-Vodă Șerban ³⁾.

¹⁾ Intre altele, condica *Vieroșului* la *Arhive* și pach. LXV la *Acad. Rom.* — Boierii din Golești sunt din boierii Cráiovesci.

²⁾ *Biserica ortodoxă*, an. 1877, pag. 498. Silvașul fusese mai vechiu de cât *Vodița*, *Prislopul* și *Motru*. *Zamfira* a înoit-o.

³⁾ Intre altele *Arhive*, M-tirea *Radu-Vodă*, pach. 25 act.

În urmă, *jupânésă Caplea Spătărăsa de la Periș*, strămoșă Rudenilor, fata lui Tudosie Banul, stăpâna munților Bucegi¹⁾, și altă *jupânésă Calpea a lui Ghiorma Banul*, femeia, al cărui cadavru Petru-Vodă Cercel îl va desgropa de la biserica ei, S-ftul Nicolae al Vornicesei Caplea și-l va reîngropa la Bolintin²⁾.

Cernită pentru vecie și înghițată de durere, apare *jupânésă Vilaia*, nevasta lui Dobromir Banul și muma lui Mihăilă Postelnicul, pe cari i-a văduț murind de mörte cumplită și fără limbă³⁾.

Puternică pe vremea ei și «care multe a luat cu de-asila» ni se arătă *jupânésă Stana din Brâncoveni*⁴⁾, cu nenumărate procese, vênđări și cumpărături, cari vor al-

6, hrisov din 8 Dec. 1612, — și *Condica Mitropoliei*, No. 1, județul Dîmbovița.

¹⁾ Între altele. *Arhive*, M-tirea Cotroceni, pach 19, hrisov din 28 Maiu 1578, — și tot Cotroceni, pach. 86, act. 2, hrisov din 10 Nov. 1579, — și cond. No. 1 a Mitropoliei, Drăgănești pag. 171-173.

²⁾ *Arhive*: M-tirea Mihaï-Vodă, numită înainte de Mihaïu S-ftul Nicolae al Vornicesei Caplea, — pach. 15, act. 3, hrisovul lui Gavriil Simeon-Vodă, în care arată că *reü* și *sângerat* a lucrat Petru Cercel.

³⁾ *Arhive*: M-tirea Zlătari, pach. V, act. 4, hrisovul din 1587 al lui Mihnea-Vodă, pentru Satul Junghiașii dat M-tirei Stănescilor, — și altele.

⁴⁾ *Arhive*: *Condica* M-tirei Vieroșul, pag. 209, act. din 1617 și altele.

cătui în secolul al XVII-lea averea cea fără de număr a lui Preda Brâncovenul, creditorul Domnilor Munteniei și principilor Ardealului.

Și 'nainte de Stanei acesteia, sunt încă la Brâncoveni: *jupânésa Stanca*, bătrână și neputincioasă la 1587, soția lui Matei Banul din Brâncoveni și muma *jupânesei Marga*, a lui Ivan Postelnicul și a unei alte fete care este în țera turcescă. Marga este marea ctitoră a Glavaciocului, căreia i-a dat zece moși¹⁾.

Puternice și bogate ni se arătă nevasta lui Hamza Banul, *jupânésa Marga din Crețesci*, ziditoarea mănăstirii Crețescilor (Dolj), strămoșa, probabil, a Brădescilor Olteniei și *jupânésa Velica* (póte o Boldescă), nevasta lui Lupul Banul²⁾.

Bătrână la finea secolului XVI-lea, plângându-și bărbatul și pe feciorul cel viteaz, Radu Comisul din Floresci, căpitanul iubit al lui Mihaiu-Viteazul, apare tot în negru și 'n durere, *jupânésa Maria din Flo-*

¹⁾ *Acad. Rom.*, condica M-tirei Glavaciocul, pag. 293-294 și altele. Bătrîna Stanca din Brâncoveni are încă o fată, pe *Caplea*, ce nu cunosc alt-fel.

²⁾ *Acad. Rom.*, documente (51—123), hrisovul lui Mihnea-Vodă din 17 Iulie 1581. Pentru Crețesci, v. *Schițe din Ist. Craiovei*, de D. Aug. Peșiacov (Craiova, 1902) pag. 72.

rescî, o Basarabă din Mărgineni, fata lui Drăghici, Vornicul din Mărgineni, soră cu Udriște Vistierul, cu Drăghici Vornicul din Cornăteni, și cu *jupânésa Elina*, a lui Ivașcu Vornicul din Golești, acesta din urmă *Elina*, *jupânésă* a cărei vieță pare a fi fost mai fericită ¹⁾).

Vin apoi două vornicese bogate și nenorocite, căci n'aũ copii: *jupânésa Nega* a lui Mitrea Vornicul, ziditorea bisericeii Hotăranilor din Romanați, robită de Turci la vreme de bătrânețe, și *jupânésa Kiajna* a lui Cernica Vornicul, cel cu hrisovul de aur al lui Radu-Vodă Șerban și cu moșiele dimprejurul Bucureștilor al căror număr nu se mai sfîrșese ²⁾).

Câte însă nu mai rămân încă în negura nepătrunsă a trecutului! pe câte nu le-a văduț Brașovul plângând cernite pe ulițele lui omorul bărbaților lor și căutând să-și scape feciorii pentru a'și continua neamul ³⁾!

¹⁾ *Arhive*: condica *Mitropoliei* No. 10 pentru Olt, Vâlcea și Mehedinți *passim* și condica *Coziei*, pag. 674 și următoarele; diferite pachete ale M-tirei Radu-Vodă precum și condica *Radu-Vodă*, pag. 334 și 484—485.

²⁾ *Arhive*: între altele, Cond. *Mitropoliei* județul Dimbovița, schitul Pietriceaua; Odobescu; Analele Soc. Acad. anul 1877, *Anticuit.* jud. Romanați; pentru a doua, Cond. *Mitropoliei*, No. 2, Ilfov, moșia Brănesci.

³⁾ Carmen Sylva (M. S. Regina Elisabeta a României) dice

Ce jalnice și înzăbrănite *theorii* nu s'au desiașurat ore în lacoma cetate a Sașilor în Februarie și Marte 1545?!¹⁾

Spăimântate și îngrozite de lupta de la Periș și de măcelurile de la București ale lui Mircea Ciobanul, fugiseră peste munți, la Brașov și la Rîșnov, boieresele din Mărgineni, și soția lui Stroie Spătarul, și soția lui Códă Vornicul, și soția lui Radu Comisul, și soția lui Toma Banul¹⁾.

Mai nenorocită póte de cât tóte aceste jupânese, înălțându-se prin durere până la figurile lui Eschil și lui Shakespeare, apare, în timpul lui Mircea Ciobanul și al lui Alexandru-Vodă, fiul său, *jupânésa Marga* a lui Dragomir Postelnicul. Avea patru mîndri feciori: Udrea, Radu, Barbu și Cracea. Pe primul i-l taie Mircea-Vodă; înghenuchiată de jale, jupânésa Marga se călugăresce și devine *monahia Eufrosina* și, ca monahiă, îngropă pe Radu, pe Barbu și pe Cracea, tăiați câteși trei de Alexandru-Vodă la 4 Septembrie

în studiul *La Femme Roumaine*, publicat în *la Revue des Revues* (I Oct. 1895): c'est de vos entrailles que renaît ce pays, dont on ne sait les destinées futures, mais qui doit donner sa note dans e concert de la civilisation européenne.

¹⁾ *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt* (Brașov, 1896), III, pag. 260 și următoarele.

1569. S'ar crede că și ađi plâng lespeđile sumbrei mânăstiri a Snagovului de nenorocirea acestei mume, a cărei inimă se sfâșia de patru ări atât de cumplit. Lespedea sub care este ea ingropată ăice: *A răposat róba luđ Dunmedeđ. Monahia Eufrosina, după mórtea a patru fiđ ađ săđ, cari ađ fost tăiađi. Vecinica pomenire! Mult întristată mumă până la mórte!*¹⁾.

Trăind cu ele, plângându-și bărbatul omorít de Alexandru-Vodă Mircea, luptând pentru averile fetei sale, viitórea Dómnă Stanca și ale feciorului său, Dragomir Postelnicul, iétă *jupâneșa Nécsa din Drăgoesci*²⁾, nevasta luđ Radu Logofétul din Drăgoiești, tăiat de Alexandru-Vodă Mircea la 1568³⁾.

Tot peste Olt, la jumătatea secolului, luptă singură, căci bărbatul și feciorii 'i sunt fugiți în Ardeal, *jupâneșa Maria, muma Buzescilor* Preda, Radu și Stroe⁴⁾.

¹⁾ Odobescu: *Scrieri* I, *Câte-va ore la Snagov*, pag. 425 și pag. 428.

²⁾ *Arhive*: Episcopia Rîmnic pach. 87, act. 1; hrisov din 1588 Nov. 20; — *Cond. Govorei*, pag. 153.

³⁾ *Mag. Ist.* Cronica luđ Const. Capitanul pag. 211.

⁴⁾ Hasdeu: *Traian*, 1869, Martie 9; Tocilescu: *Marele hrisov al Buzescilor*, Tin. Rom. I, 1, pag. 124-125.

Dincóci de Olt, când la Bucuresci, când în munții Buzăului, apare o jupânesă, care a fost prin țeri străini, la vremuri de grea cumpănă, și-anume *Jupânesa Elisafra*, nepótă Dómnei Néga a lui Mihnea Turcitul ¹⁾.

Când prietene acestor jupânese, când dușmane mai înflăcărâte de cât para focului, se arétă, ca înalte Dómne și stăpânitoare, nevestele Domnilor din secolul al XVI-lea.

Intrecându-le pe tóte cu istețimea minței, cu puterea de fire a voinței, cu iubirea de leóică a copiilor, spaimă boierilor în țeră, obiect de admirațiune ambasadurilor creștini și pașalelor turcesci la Constantinopole, prietenă Sultanelor Validè pe care le orbește cu diamantele și smarandele sale, — se înalță, domnind prin bărbat și copii, aprópe 50 de ani, în Țera-Românescă, fata lui Petru-Vodă Rareș, nevasta lui Mircea Ciobanul, muma lui Petru-Vodă Schiopul, faimósa *Dómnă Kiajna*, incomparabila *Mircióiă*, de care

¹⁾ *Condica Sf-tului Ion Mare*, precum și alte diferite hrisóve, și la *Arhive* cele trei condici ale Episcopiei Buzăului.

răsună stafetele și memoriile baililor venețianî, ambasadurilor francesî și inter-nunțiilor imperialî.

Printr'un contrast violent, puneți alături de Dómna Kiajna pe blânda, supusa și evlaviósa *Dómna Despina* a lui Négoe-Vodă, așa cum nî-o arétă icóna de la Schitul Ostrovul, ocolit de apele Ol-tuluî, sub stâncele prăpăstiose ale Coziei: o *Pietà* a unui Fra Angelico da Fiesole, care s'ar numi Dobromir Zugravul, mumă îndurerată, îmbrăcată în lungi marames de doliu și, ținend ca și Fecióra, mort pe ghenuchii ei, pe domnescul ei fecior Teodosie Voevod în podóbe de purpură și aur, și dîcend, cum scrie pe icónă, cuvintele blajine și rugătoare: «Dómne! pomenesce pe răposatul tîu șerb Ion Teodosie Voevod și strămută-l în locașele tele ceresci¹⁾».

Mai trăesce séu murit-a la începul secoluluî al XVI-lea *Dómna Néga*, muma mult iubită și mult cinstită a lui Négoe Basarab și sócra Dómnei Despina?²⁾

Deschid secolul al XVI-lea *Dómna*

¹⁾ Odobescu : *Istoria Arheologiei*, pag. 421.

²⁾ *Învățăturile lui Négoe către fiul său* (Bucurescî, 1843) pag. 173 și următoarele.

Catalina a lui Radu-cel-Mare și *Dómna Voica* a lui Mihnea-cel-Rěu, una din femeiele victimei Basarabilor de la Sibii, și *Dómna Anca*, soția lui Vlăduț-Vodă și muma lui Vlad-Vodă cel înecat.

Și-apoi *Dómna Stana*¹⁾, a lui Petru-Vodă (Radu Paisie) și o alta *Dómna Voica*, a lui Pětrașcu-cel-Bun, din neamul Bălenilor, bunica lui Radu Postelnicul Bidiuiul, și ier o nevastă a lui Pětrașcu-cel-Bun, *Dómna Tudora*, muma lui Mihaiŭ-Vitezul, mai târđiŭ călugărița Teofana de la Cozia, femeia cea cu vorbele jalnice ca bocetele lui Ieremia.

Și, pe urmă, Dómnele vitejilor fără de părechiă, *Dómna Ruxandra*, a lui Radu de la Afumați, și *Dómna Stanca* a lui Mihaŭ-Vitezul, din neamul boerilor din Drăgoiescŭ, — femei pentru care biruințele soților erau izvóre de lacrimŭ.

Și ierăși *Dómna Catrina* a lui Alexandru-Vodă Mircea, Dómnă care cunoscea Italia și artele ei cinquecentiste, și noră-sa *Dómna Nėga* a lui Mihnea-Vodă, cea umblată prin țări străine și-apoi retrasă

¹⁾ Al. Ștefulescu: *Monastirea Tismana* (ediț. II) pag. 137, pomelnicul ciitorilor Tismanei.

în munții Buzăului, cari răsună și aăzi de numele și renumele acestei puternice strămoșe a boierilor Tătărani din secolul al XVII-lea, Dómna Néga, singura dintre toate Dómnele române care își ȃice: De Dumneȃu *îngrijitorea Regină* a Țării Românesci, cum stă scris pe o cruce care se află și astăzi în mănăstirea Obitel Bretskaia din Kiew¹⁾.

Să nu uităm pe *Dómna Marghita*, soția lui Simeon-Vodă Movilă, trecută printre ctitorele străvechei mănăstiri Tismana²⁾, — și încă pe *Dómna Rada* atât de puțin cunoscută, și pe *Dómna Vișa*, ierăși soția a lui Mihnea-Vodă și mumă a lui Radu-Vodă Mihnea³⁾.

Și 'n fine, închiȃnd cu sbuciumată vieȃ secolul al XVI-lea, trăind copilă la Mărgineni și nevestă la Tîrgoviște, la Sucéva și la Viena, apare *Dómna Elina*, soția lui Radu-Vodă Șerban, fata lui Udriște Vistierul din Mărgineni, muma marei Postelnicese Elena Cantacuzino din secolul al XVII-lea.

¹⁾ Hașdeu: Arhiva Istorică I, pag. 181.

²⁾ Ștefulescu: *Mănăstirea Tismana* (ediția II), pag. 138: Pomelnicul blagocestivilor Domni.

³⁾ *Arh Statului*: Condica Episcopiei Buzăului.

Cu cele mai multe dintr'aceste jupânese și Dómnice ale secolului XVI-lea, probabil de le 1550 încóce până după 1601, și-apoi singură, bătrână, amărîtă, fără bărbat și fără copii, uitată de Dumneșeu, dér nu și de ómenii, a trăit, în casele boerilor din Drăgoieșcii Gorjului până după 1634, *Sima Stolnicésa*, nevastă lui Stroe Buzescu, marele Stolnic, cel mai vitez căpitan al lui Mihaiú Vitezul, — jupânesă din vieța căreia povestim cele ce urmază, ajutându-ne cu hrisóvele și cărțile Domnilor, cu zapisele boieresci și cu spusele cronicelor.

II.

Banul Dobromir, «boier din casa Domniei Mele» dice Alexandru-Vodă Mircea ¹⁾, a avut un frate, *Gherge Logofătul* din Rîmnic ²⁾, ier, mai târziu, după 1586, cunoscut în documente sub numele de *Popa Gherge* ³⁾.

Ca și fratele său, Gheorghe Logofătul moștenise din averea colosală a primilor Buzesci de la începutul secolului XVI-lea, de la Manea, fiul lui Mogoș Banul, bunic (Manea) despre tată și mamă, — nu știu, — Banului Dobromir și lui Gherghe Logofătul ⁴⁾.

Ca toți boierii cu moșii multe peste Olt,

¹⁾ *Archive*, hrisov din 8 Mai 1569.

²⁾ *Archive*: Episcopia Rîmnicului, hrisóvele lui Mihnea-Vodă din 13 Aug. 1586 și 1587.

³⁾ *Ibidem*; hrisov din 1587.

⁴⁾ Hrisovul lui Mihnea-Vodă din 16 Mai 1579, publicat de d. Al. Stefulescu în *Amicul Poporului* (III. 7 din 15 Ian. 1902).

în Gorj, în Vâlcea și 'n Mehedinți, Gherge Logofătul avusese judecăți cu rudele și vecinii, încă din timpul lui Mircea-Vodă Ciobanul (1546-1554).

E probabil că s'a născut înainte de 1525.

Primele certe și judecăți ce are Logofătul nostru sunt cu Stanciul Banul ¹⁾, fratele lui Tudor Logofătul, care Tudor Logofătul este tatăl lui Radu, lui Vlad și lui Pârvul, faimoșii și bogații *boeri din Drăgoiesc* ²⁾.

Cu acești boieri din Drăgoiesc și cu Stanciul Banul, — probabil, moșul *boierilor din Zătreni* ³⁾, — sunt inrușiți Dobromir și Gheorge, de vreme ce vom vedé mai la vale că pe feciorul lui Pârvu din Drăgoiesc, pe Udriște Postelnicul din Dră-

¹⁾ *Arhive*: Episcopia Rîmnicului, pach. 52, act. 4 și 6; hrisove de la Vlad-Vodă din 8 Sept. 1510, de la Bassarab-Vodă din 1 Sept. 1517 și un altul de la Petru-Vodă din 3 Aprile 1568. — M-tirea Bistrița, pach. 1, act. 3; hrisov de la Bassarab-Vodă din 23 Iulie 1514, unde se vorbește de Tudor Log. și Stanciul Ban.

²⁾ *Arhive*: Episcop. Rîmnic. pach. 52, doc. 11, hrisov al lui Mircea-Vodă din 24 Aprile 1545 și altele din același pachet. — *Condica Govorei* din 1753, *passim*. — Tudor Logofătul este «*din casa Domniei Mele*» (*Condica Govorei*, pag. 23—26, hrisov de la Radu-Vodă sin Radu-Vodă din 30 Mai 1526).

³⁾ *Arhive*: *Episc. Rîmnic*. hrisov din 29 Decembre 1590 al lui Mihnea Vodă.

goiescî, Sima Stolnicésa, fata lui Gherghe, nu'l mai scóte din *Nenea Udriște*¹⁾.

Certele cu Stanciul Banul și cu fică-sa, care nu mi-e cunoscută, le-a avut Gherghe pentru moșiă în Voinigesci, — un sat și o moșie asupra căreia aveau drept de proprietate în secolul XVI, pe părți-părți, *boierii Buzesci*, boierii din Drăgoesci, boierii din Zătreni și boierii Dobromir Banul și Gherghe Logofetul. Să adăugim că și Stanciul Banul, séu, mai 'nainte, Stanciul Logofetul, este tot «*din casa Domniei Mele*» cum îl numesce Négoe Basarab²⁾.

Hrisovul lui Mihnea-Vodă din 16 Maiu 1579³⁾ numise pe Dobromir și, decî, pe frate-séu Gherghe, nepot lui Manea fiul lui Mogoș. Hrisovul aceluiași Mihnea-Vodă din 27 Decembrie 1578⁴⁾ ne spune că moșul lui Gherghe era și *Fuior de la Rîmnic*.

Care a fost despre tată? care despre mumă? Nu cunosc. Manea lui Mogoș și

¹⁾ *Arhive: Condica Govorei*, pag. 157, zapisul Simei Stolnicésa din 15 Iulie 1634.

²⁾ *Arhive: Episcop. Rîm. pach. 52, act. 6, hrisov din 1 Sept 1517.*

³⁾ Al. Stefulescu: *Amicul Poporului*, loc. cit.

⁴⁾ *Arhive: Episcop. Rîmnic. pach. 52, act. 14.*

Fuior de la Rîmnic sunt moșii boierilor Dobromir și Gherghe, din cari Dobromir, după cum se va vedé dintr'un alt studiū ¹⁾, este ierăși «*din casa Domniei Mele*», adică din sânge domnesc séu aliat prin căsătoria cu casa domnescă.

Cunoscem pe moșii *Manea* și *Fuior* ai boierilor Dobromir și Gherghe. N'avem nici o cunoștință despre tatăl și despre muma lor. Sciū că Dobromir și Gherghe, pe lângă proprietățile lor din București, din Craiova, din Lupesci, din Hodobenii ²⁾, Voinigesci și Drăgoiesci, aveau moșii la Runcu ³⁾, vii în Tămășesci ⁴⁾ și moșii la *Corbi*, pe malurile Șușiței din Vâlcea, unde și astăzi țeraniii arétă un loc unde-î dice *la Băniă*, — ceia ce aduce aminte pe *Bani* *Fiului* și pe boierii *Corbeni*, dintre cari boieri *Corbeni* cunoscem la 21 Iunie 1505 pe Petru Spătarul și pe Radu Comisul, boieri «*din casa Domniei Mele*» dice Radu-cel-Mare ⁵⁾.

¹⁾ *Boieri din Casa Domniei . . . și Dobromir Banul.*

²⁾ *Arhive: M-tirea Radu-Vodă (Sf-ta Troiță)*, pach. 3, diferite acte. Cf. *Condica M-tirei Radu-Vodă.*

³⁾ *Arhive: Cond. M-tirei Hurezul*, pag. 305, hrisov din 1635.

⁴⁾ *Arhive: hrisov de la Mihnea-Vodă din 1587.*

⁵⁾ Al. Stefulescu: *Cascada de la Văideni în Am. Poporului* (1901, Oct. 15).

Erau Corbeni de tată? erau de mamă? Cercetători mai norocoși vor hotărî.

Orî-cum ar fi, Gherghe Logofetul, nepot lui Manea și lui Fuior, luptă, ajutat de fratele său, pentru întinderea moșiilor și viilor séle. După *mórtea cumplită și fără limbă* a Banului Dobromir și a fiului acestuia, Mihăilă Postelnicul¹⁾, Gherghe la 1586 are de luptat la Divanul lui Mihnea-Vodă cu boierii Buzesci pentru partea Voinigescilor, cumpărată de Banul Dobromir pe 60.000 de aspri de la jupăneșa *Nécșa* din Drăgoiesci și de la nepotu-său *Radu Bidiviul*²⁾. Cîștigă procesul Gherghe care, la acéastă dată, 1586, este Logofet și «*boier al Domnicî Mele*», iér la 1587, un hrisov al lui Mihnea-Vodă îl numesce *Popa Gherghe de la Rîmníc*, adică un călugăr, cum se făcuseră și se vor mai face, la vremuri de bētrânețe, atâția și atâția din marii boieri ai Țării.

¹⁾ *Mag. Istor.* I, pag. 220 și IV, pag. 274. — *Archive*: M-tirea Mihai-Vodă pach. 3, act. 3 și hrisovul din 23 Nov. 1585.

²⁾ *Archive*: hrisov din 8 Mai 1569. — *Bidiviul* trebuie să fi fost cel mai curagios călăreț al timpului său, ca Bassarabă de la Bălaci din secolul XIII și ca Balăceanu din secolul XVII, — călăreț de cai arabi . . . *bidivi*.

Nu cunoştem data morţii lui Gherghe Logofătul.

El a avut de copii pe *Sima Stolnicăsa* şi — decă Gherghe nu va fi avut mai multe neveste, pe fraţii Simeî, adică *Stanciul*¹⁾, pe Chircă Comisul²⁾ şi pe Tudosie Spătarul³⁾, mai târziu Marele Logofăt al lui Mihaiŭ Vitézul, — Chircă şi Tudosie, moşii boierilor de la Ruda de pe Argeş, adică a boierilor Rudenî din secolul al XVII-lea⁴⁾.

Dcă Gherghe nu a avut de frate de cât pe Banul Dobromir, atunci *Oprea*, pe care marele hrisov al Buzescilor⁵⁾ îl numesce *nepot de frate* al Banului Dobromir şi pe care Stroe Buzescu îl scóte dintr'o *făgăduială* de bani ai Ţerei, este şi el fiul lui Gherghe, frate cu Sima, cu Stanciul, cu Chircă şi cu Tudosie.

¹⁾ *Arhive*: hrisov din 1593 de la Alexandru-Vodă sin Bogdan-Vodă.

²⁾ *Arhive*: Condica M-tirei Hurezul, pag. 305, hrisov din 1635 şi Tocilescu: acte din *Colecţiunea Rudeanu*, in Rev. pentru Ist. Arch. şi Fil. II pag. 224—225.

³⁾ *Arhive*: Episcop. Rîmnic. Moşia Copăcelul, hrisóve din 1586 şi din 1593.

⁴⁾ *Arhive*: *Ibid.* hrisov din 1624 de la Alexandru-Vodă sin Radu-Vodă; *Mitropoliei* pach. 31, doc. 2. — Academia: Căldăruşani.

⁵⁾ *Tinerimea Română*: Tocilescu: *Hrisovul Buzescilor*, I, I pag. 119.

Oprea este un moș al boierilor din Drăgășani și un favorit al Dómnei Stanca ¹⁾.

Prin urmare, ca copii ai lui Gherghe, putem, până la mai complete informațiuni, să considerăm pe Sima, pe Stanciu, pe Chircă, pe Tudosie și pe Oprea.

Sima Stolnicésa ȳice la 1634 în zăpissul dat Govorei: *din boieri cei bętrânii am rėmas nu mai eii* ²⁾, ceia ce ne autorisă a-i da la 1634 cam 80-85 de anii și, deci, să-o considerăm ca născută pe la 1550.

Măritată între 1565 și 1570 cu Stroie Buzescu, cel mai tēnăr dintre fii lui Vlad Banul și ai Mariei soția lui ³⁾, Sima Stolnicésa nu are copii de loc; în nici unul din hrisóvele cari o privesc nu se vorbesce de vr'un cocon saũ de vr'o cocónă, chiar morți și îngropați la vre-una din mănăstirile familiei Buzescilor, fiă Stănescii, fiă Căluil, fiă Dobrușa, fiă Străjescii.

¹⁾ *Arhive*: Episcop. Rímnic. pach. 103. act. 1, hrisov din 31 Iulie 1597; tot acolo, hrisovul lui Mihaï-Vitezul din 1596, pach. 65, doc. 21.

²⁾ *Arhive*: Cond. Govorei, pag. 157.

³⁾ *Arhive*: M-tirea Căluș, pach. 13, act. 1, hrisovul lui Alexandru-Vodă 1575 Febr. 13. Vlad Buzescu fuge în Ardeal la 1545, după bătălia de la Periș și, pare-se, móre acolo. Maria, soția lui rėmíne în țeară. — V. și *Marele hrisov al Buzescilor în Tinerimea Română* I, 1. Cf. Hasdeu: *Traian* 1869, Martie 9. Limba slavonă la Români până la 1400.

Fără copii, dér iubită de bărbatul ei, de vreme ce n'a părăsit-o în tótă viața lui, de și putea să facă lucrul acesta cu uimitórea ușurință a secolului XVI-lea, când cunóscem lui Chircă Comisul, fratele Simeï, trei neveste, pe Nécșa, pe Despina și pe Maria, — fără copii, Sima trebuie să fi suferit adânc când vedea la cumnatele séle, la jupânésa a doua ¹⁾ a Radului Clucerul Buzescu, la jupânésa lui Preda Postelnicul Buzescu ²⁾ și la jupânesele fraților sěi Chircă, Teodosie și Oprea, sînul légăn de pruncușóri.

Dealtmintrelă, în privința copiilor, Sima se mângâia uitându-se la Néga Vornicésa ³⁾, soția lui Mitrea Vornicul, boier mare încă din timpul lui Mihnea-Vodă și tot mare și 'n timpul lui Mihaï-Vitezul. Și nu avea Néga Vornicésa, și nu avea

¹⁾ Acésta fu Preda lui Mihalcea Banul; prima de la care nu avu Radu Clucerul copii, era Stanca din neamul Boldescilor.

²⁾ Mai tîrziu Banul Preda; Stroie și Radu (cel mai în vîrstă dintre frați) au rămas tótă viața lor primul Mare-Stolnic, al doilea Mare-Clucer. — Nevasta lui Preda era *Catalina*, nu știu din ce familie, dacă nu cum-va ea este din familia regală a Poloniei, după cum spune d. Hasdeu.

³⁾ *Arhive*: Condica Episcop. *Buzăului* III, pag. 236, hrisov din 12 Dec. 1612 al lui Radu-Vodă Mihnea.

Kiajna lui Cernica Vornicul¹⁾, și nu avea soția Hatmanului Udrea, sėu Banul Udrea, din neamul Bălenilor, încă unul din marii viteji ai lui Mihaï²⁾.

Dacă Sima a însoțit sėu nu pe bărbatul său Stroie într'a doua și într'a treia pribegire a Buzescilor din țeră, hrisóvele și zapisele nu ne spun. E probabil că, la a doua pribegire care a ținut mai multă vreme, — de la Alexandru-Vodă³⁾ până la venirea lui Mihnea-Vodă, Sima va fi trecut cu bărbatul sėu în Transilvania, — și tot atât de probabil este că, în timpul scurtelor domnii ale lui Ștefan Surdul și Alexandru-cel-Rėu, Sima a rămas în țeră, în Oltenia la vr'una din moșiele Buzescilor sėu în Dragoiescii Gorjului⁴⁾.

În timpul lui Mihaï, Sima Stolnicesa trăi într'una în zăngănitul săbielor, în pocnetele și 'n fumul sinețelor și al puscelor, ca și nevestele celor-l'alți boierii ai lui Mihaï.

¹⁾ Vezi nota n° 12.

²⁾ *Arhive*: Condica Mănăstirei Nucetul, pag. 70, hrisovul din 1617 dat pentru închinarea Nucetului mănăstirei Panaghia.

³⁾ Al. Ștefulescu: *Încercare asupra Ist. Tîrgului-Șiului* (Buc. 1899) pag. 49. Hrisov din 1604 Iul. 29.

⁴⁾ O vom găsi aci la sfîrșitul ȕilelor seale.

Décă vr'un memorialist sfătos, ca unul din Francesii contimporanî cu Sima ¹⁾, dér aflător la Curtea ultimilor Valois la Paris, s'ar fi aflat la Bucurescî, la Târgoviște, în Belgradul-Ardealuî și pe la Făgăraș, auđind cele ce vorbiau mumele și nevestele, surorile și fetele boierilor : Catalina luî Preda Buzescu, jupănésa Predea luî Radu Clucerul Buzescu, Sima luî Stroie, Marula Banuluî Mihalcea, Mușa Hatmanuluî Udrea, Stanca luî Radu Comisul Florescu, muma acestuia Maria, cea bătrână de Florescî, Stanca luî Stan din Bărbuleț, strămóșa Crețulescilor, Stanca luî Danciũ din Brâncoveni, Grajdana luî Lecca Spătarul, Caplea luî Stan Spătarul, nevestele Banuluî Manta, Vorniculuî Dumitru, Logofétuluî Stoica, Vistieruluî Andronic, Armașuluî Sava, Spătaruluî Negre și mareluî logofét Tudosie, fratele Simeî ²⁾, — memorialistul multe și fără număr ar fi avut de spus dintr'acei anî însângeratî, dér glorioși ai istoriei române.

¹⁾ Bunióră, Jean Choisin de Châtellerault, orî Philippe Hurault de Cheverny, orî Pierre de l'Estoile, orî alții.

²⁾ *Magaz. Istoric* și diferite hrisóve ale Arhivelor. — Armașul Sava și Spatarul Negre sunt boieri din Văcărescî (Sava e fiul luî Negre) v. *Mănăstirea Radu-Vodă*, la Arhivele Statuluî pach. 1, act. 17.

În 1591, Sima trebuie să fi fost la Drăgoiesc, la vr'un «nenea Udriște» órecare, îngenuchiată în fața iconostasului împodobite cu sfinte icóne și bogate candelé, și rugându-se pentru vieța soțului său, fugit cu Mihaï și cu Radul Comisul Florescu la Constantinopole, de urgia lui Alexandru-cel-Réu.

Și tot așa plângea Bănésa Stanca, viitóra Dómnă a Țérii-Românesci, a Ardélului și a Moldovei, și tot așa Stanca jupánésa lui Radu Florescu, și tot așa bétrâna lui mamă, Maria cea bétrână de Floresci.

Ce timpuri pentru Sima Stolnicésa și pentru tóte jupânesele române!

Stroie e rănit la mâna stângă, când cu atacul Turcilor în Bucuresci (Nov. 1594); Stroie e trămis cu frații săi în contra Tătarilor la Hulubesci, la Șerpătesci, la Putinei, la Stoinesci unde este rănit la cóstă; Stroie plecă sol la Moldova, la Aron-Vodă; Stroie merge cu Radu Calomfirescu ducând mândre daruri, la nunta îmbroboditului de Sigismund Báthory cu nenorocita mareducesă Maria Christina de Austria; Stroie face minuni de vitejiă, peste Dunăre, lângă Vidin (1598) și scapă vieța lui Mihaï;

Stroie este lângă Mihaï la Călugăreni și la Șelimberg în Transilvania, și-apoi la intrarea triumfală a Eroului în Alba-Iulia; Stroie ține piept voinicesce magnaților unguri și perfidelor intrigi cari se țin în giurul marelui cuceritor; pe urmă este închis la Muncaci, apoi salută cucerirea Moldovei, gonirea Movilescilor și asistă pôte la instalarea fratelui său Preda cu alți boieri ca locotenenți domnesci ai lui Mihaï în glorioasa Sucéva a lui Ștefan ¹⁾ — în toate aceste vitejesci, dér și primejdióse peripeții ale mândrei lui vieți, Sima Stolnicésa, cu inima sărită, l'așteptă când la Bucuresci, când la Târgoviște, când la vre-una din nenumăratele lor moși de peste Olt.

— Dumneđeú hotăresce! lui caută să ne supunem, — diceau aceste femei cu nervii de oțel.

Din procesele ce a susținut după mórtea lui Stroie, și din inscripțiunea ce a pus ea însăși să se sape pe mormântul soțului său, al cărui cadavru l'aduse în Octobre 1601 de la Brașov la M-tirea

¹⁾ Odobescu: *Anal. Soc. Academice*, anul 1877, pag. 325 și urm. — Tocilescu: *Fóia Soc. Românismului*, pag. 407 și urm.

SIMA STOLNICESA
(MĂNĂSTIREA CĂLUȚU)

MARELE STOLNIC STROIÈ BUZESCU
(MĂNĂSTIREA CĂLUȘ)

familiei Buzescilor, la Stănesci, se vede Sima Stolnicésa ca o femeie cu o voință de fier, mândră și trufașă de numele ce pörtă, adorându-l pe «dumnealui», supunându-i-se ca o sclavă și considerându-l, după vechia locuțiune a soțielor fără feciori «și ca bărbat și ca copil», adică îngrijindu-l și iubindu-l mai mult și mai presus de cât cele-l'alte soții cu copii.

După fie-care biruință, din care eștia pentru Stroie o glorie și mai mare de cât pentru toți cei-l'alți, Sima simția că adorațiunea ei pentru vitézul vitejilor se incinde până la fanaticism. Când vedea pe Stroie călare lângă Mihaï și'n fruntea aceloră pe cari poporul i-a nemurit în cântecele séle sub numele de

Banii Suverinului,
Caimacamii Oltului,
Și boierii târgului,

și când, înfășându-l în iubirea ei de soție și de amantă, îl vedea mai mare, mai frumos și mai vitéz de cât

Toți Buzescii
Și Căplescii ¹⁾

¹⁾ Feciorii póte ai Căplei saú din Vlad a Căplei, strămoșii Rudenilor, rude cu Sima.

Căpitanii oștilor
Și spaima păgânilor ¹⁾,

Sima se simția cea mai fericită dintre soții și privirile ei, scânteiatore și mândre, se rotocoliaă cu delicii pe chipurile celorlalte jupâne, părând a dice :

— E al meu și numai al meu !

Domni, pașale, principii, regi și împerați sciaă de Stroie, vorbiseră cu Stroie, se temeă de brațul mândrului Oltean. Movilescii Moldovei, Jeremia și Simeon, tremură la numele lui ; Jeremia se plânge Regelui Poloniei de puterea Buzescilor, ier Tătarii, *câinii de Tătari*, cum îi numesce Sima cu ura ei nestinsă de creștină și de Româncă, ier câinii de Tătari simt fiorul morței când, în învâlmășela luptei, vęd licărind ca fulgerul pala lui Stroie.

Sima scie tóte lucrurile acestea. Pentru ea Buzescii sunt mai presus de toți boierii Țerei. Pe pietro mormentală a lui Stroie, Sima scie : *boierii Țerei cu Buzescii*. Ea scie bine că ei, Buzescii, sunt stăpânii necontestatăi a Olteniei, cuibul măreților Basarabii, că ei sunt proprietarii a sute

¹⁾ Teodorescu G. Dem. : *Poesii Populare* : Radu Calomfirescu.

de moșii, c'un venit anual de bani care întrece cu ȕecimii de mii veniturile celor-l'alți boieri, și c'o vedă de-asupra căreia nu se ridică de cât aceia a Eroului de la Călugărenii pe care, ca pe Unsul Domnului, Sima îl înalță înalt, mai sus de ceruri, la sfânta nemurire.

Mihai móre, omorît mișelesc în câmpia Turdeii, și «boierii Țerei cu Buzescii» ofer coróna lui Stroie.

Sima Dómna!

Câte nu trebuie să se fi petrecut în inima ei de femeie și de soție la auđul acestei vești, care adaugă o mândrie și o mulțămire mai mult, pe lângă cele nenumărate ce câștigase prin Stroie în ferici-ta lor viétă!

Și când Stroie refusă de a primi tronul și, împreună cu frații săi și cu toți boierii îngrozii de omorul Eroului, înalță pe brațele lor la tronul mult încercatei Munteni pe Radu Șerban, feciorul jupănesei Maria de la Coianii și bărbatul jupănesei Elina a lui Udriște Vistierul din Mărginenii, cu ce privire mândră și senină nevasta Marelui Stolnic trebuie să se fi închinat înaintea celor două Dómne, Maria și Elina, bėtrâna Dómna-Mumă și Dómna-Soție!

Reîncep răsbóiele cele fără de număr și se țin lanț vitejiele Buzescilor în Muntenia, în Oltenia, în Ardél, pe câmpiele Brașovului. Jupânesele boșerilor nu'și mai găsesc locul nicăieri. Bucurescii, Târgoviștea, munții toți răsună de sdrângănitul armelor. Haiducii lui Ștefan Cercel pradă în Oltenia casele lui Teodosie Logofétul Rudénul, fratele Simeï, pe ale lui Radu Clucerul Buzescu, pe ale lui Preda Banul Buzescu. Fug cu sipeturile încărcate cu scule, fug jupânesele sub paza bătrânilor slujitori; fug și se ascund în mânăstirile cele pierdute în văgăunele Carpaților, așteptând liniscea de toți dorită.

În vr'una dintr'aceste mânăstiri trebuie să fi fost Sima băjenărită, când i se aduce vestea că, la 14 Septembrie 1601, s'a dat lupta de la Teiușani din gura Teléjenului; că lupta a ținut trei zile; că Stroie a făcut minuni de vitejie și a omorât în luptă singulară pe cumnatul Hanului, dér că și el a fost rănit la obraz.

Venit-a? sburat-a Sima din fundul Carpaților în țera Bârsei, în zidurile Brașovului, unde Stroie, trecut peste 60 de ani, cădu bolnav și muri peste trei săptămâni? Nu scim, dar după stilul și căldura pietrei

morméntale, dictată de Sima, s'ar crede că ea a fost față la ultimele momente ale celui mai vitez din boierii Mehedinților.

Stroie a murit de rana primită la obraz, — *la obraz* pune Sima să se scriă pe pîetra sepulcrală, la obraz, în față, voinesce, la luptă mare și dreptă, nu în spate, fugind ca un codaci și ca un mișel.

Și étă-o, pe mândra Stolnicésă, pe Sima cea până acum alintată în tóte fericirile iubirei, văduvă, singură, fără copii, pornind cu trupul lui Stroie la M-tirea Stănescilor, cu inima în jale, cu gândul pustiū.

Era în Octobree 1601.

III.

De atunci, de la 1601 și până după 1634, timp de trei-deci-și-trei de ani, Sima Stolnicésa își purtă văduvia ascunsă în munții Gorjului, la Drăgoiesci, și la alte moșii ale ei de zestre, și la cele lăsate ei cât va trăi de Stroie, căci la 'mpărțela fraților Radu, Preda și Stroie, pe a treia parte, partea lui Stroie, o stăpâna prin testament Sima Stolnicésa¹⁾.

Antâiu își înmormântă bărbatul cu daruri, cu pomeni, cu milostenii bogate și numeroase, pentru ca Oltenia întrégă să se roge pentru sufletul Marelui-Stolnic Stroie Buzescu²⁾. Și 'n urmă, «în numele Ta-

¹⁾ *Arhive:* M-tirea Zlătari, pach. 5, act. 8, hrisov din 2 Decembre 1616 de la Alexandru-Vodă Iliasi.

²⁾ N'avem testamentul lui Stroie de cit în rezumatul dat de hrisovul lui Alexandru-Vodă-Iliasi; cunoscem însă pe al lui Radu Buzescu, care spune ce să se facă după mórtea lui, pentru partea sufletului — Tocilescu: *Fóia Soc. Româ-nismul.* pag. 407.

tăluși-al Fiului, și-al Sfântului Duh», Sima puse de se făcu piétra mormentală cu inscripțiunea în care Sima spune cum inima îi șoptesce cine a fost și ce a făcut Stroe Buzescul, «ce a fost Stolnic la Mihaï-Vodă». *A fost la toate răsboiele d'impună cu Domnul sēu, ca o slugă credincioasă Domnu-sēu*, afirmă cu mândriă Sima, pentru a face să reieșă cinstea Eroului care nu și-a călcat cuvântul în totă viața. Îi enumără rănilile căpătate pentru Domn și pentru Țeră, și adaugă ierăși superb și lapidar: *și ca slujitor s'a ținut lui Mihaï-Vodă până pieri în Țera Unguréscă.*

Nu spune nimic de véda lui Stroe și de dorința boierilor de a-l alege Domn.

Sima lasă să vorbescă faptele: *de aci se sculară boierii cu Buzescii și ridicară Domn pe Radu-Vodă.*

Mai la vale, aducându-și aminte de modul cum îi povestia Stroe mersul răsboielor, în scurtele momente de odihnă pacinică ce avea, Sima ne arătă cum *Simeon-Vodă se sculară cu Tătari, Moldoveni, Leși, mulți fără sēmă, de scose pe Radu-Vodă și pe Buzesci din țera lor la țeră*

ce au ținut, făcând alusiune la Ardealul cel mult dorit ¹⁾).

Și Sima continuă cu povestirea spunând viitorimei că jupân Stroie Buzescu s'a dus la Impăratul nemțesc, *de ceru ajutor și s'a întors, și a eșit cu Radu-Vodă la Țera-Românescă și nu-î așteptă Simeon-Vodă și se duse de aduse Leși, Moldoveni și Hanul cu 160,000 de Tătari.*

Caldă ca și Sima, piétra povestesc vorbitor cele ce urmază:

«Și eșiră de se lovira în gura Teléjenului, la Teiușani, în luna lui Septembrie în 14 zile, anii 7110, *lună diminéța până seră, și făcură năvală marți diminéța de trei ori, de tóte părțile, iar jupân Stroie, atâta nevoiă vedu el, státu împotriva Tătarilor de se lovi cu cumnatul Hanului, și 'l junghiă pe Tătar, și dintr'acel răsboi se răni la obraz, și peste 3 săptămâni se tēplă mórtea, în luna lui Octombrie 2 zile, lét 7110, și nu fu pe voia câinilor de Tătari.* Scris-au jupânésa Sima a Stolnicului Stroie. *Dacă*

¹⁾ *Pohta ce am pohtit*, — cum scria cu mîna lui Mihăi-Vitézul.

1601
5509

«voiu muri, să mă îngropați lângă dum-
«nealui, aice» ¹⁾).

Astfel învăță Sima pe pietrarul, care
lucra lespeda de piatră, să povestescă
vieța cea plină a jupânului Stroie. Năvala
luptelor de diminătă până séra, triplul
iuruș general, *de tôte părțile*, Sima le scrie
ca un luptător ²⁾. Și 'n urmă, cuvintele
mărețe: vădënd nevoia óstei, el, singur,
jupân Stroie *státu împotriva Tătarilor*,
și se lovi cu ei, și înjunghia pe Tătar.
Iér mai la fine, isbucnind ca soția, ca
creștină și ca Româncă, Sima exclamă cu
o sêlbatică bucuriă: *și nu fu pe voia
câinilor de Tătari!* strigătul cel mai fru-
mos pe care piept de jupânésă română
l'a proferat în secolul al XVI-lea.

După acest strigăt și după ce spune
că ea a scris cu inima și cu sufletul ei
de soția și de femeică, își aduce aminte
de Stroie, de vieța lor, de fericirile tre-
cute; plânsul o supune, uită tot ce spusese
înainte și, cu glasul înecat în lacrimi și

¹⁾ Hasdeu: *Calendarul român* pe 1871, pag. 95, citat de
Tocilescu: *Fóia Soc. Romînismul*, pag. 407 și următoarele.

²⁾ Confruntă această povestire a Simeii de pe piatră cu
hrisovul povestitor al luptelor dat Buzescilor de Radu-Vodă
Șerban la 29 Iuniu 1604 și publicat de d. Stefulescu în *Istoria
Tîrgului-Fiului* (București, 1899) pag. 43—53.

în suspine, se rógă umil: *dacă voiŭ muri,
să mă îngropați lângă dumnealui, aice.*

«*Lângă Dumnealui*» coprinde întreaga
poemă a unei fericite căsnicii, care durase
30 sau 35 de ani.

IV.

Și-acum, cu amintirea neștersă a lui jupân Stroie în inimă, Sima Stolnicésa, văduvă și singură, începe șirul luptelor în contra tuturor celora cari vor să se infurte din bogata avere a Marelui-Stolnic. Avera era a ei, cum al ei fusese și Stroie; ei cu limbă de mórte i-o lăsase Stroie, așa cum împărțéla între cei trei frați o hotărise de mai 'nainte vreme. Cât avea să trăiescă, Sima era și trebuia să fiă stăpână pe tot ce'i lăsase «Dumnealui»¹⁾.

Tare, de nimic îngrozită, dirjă până la răutate, Sima luptă, ajutată de marele nume al bărbatului său și de puternicele ei legături de rudenie cu boierii Țerei.

— N'ai copii! par a-i dice Florica lui Mihai-Vitézul și copii celor-l'alți doi frați

¹⁾ *Arhive*: M-tirea Zlătari, pach. 5, act. 8, hrisovul lui Alexandru-Vodă-Iliaș din 2 Decembre 1616.

Buzesci; ai fost stérpă, deci starea se cade celor cu rod!

— Veniți de-o luați, de vă dă mâna! pare a le răspunde Sima.

Și lupta începe.

Stroie iubise, de când era boier la Mihaï, pe Radu-Vodă Șerban, iér acesta iubia și respecta pe bētrânul Mare-Stolnic. După slujba făcută Domniei la Impăratul nemțesc, Radu-Vodă Șerban dedese lui Stroie din averea domnescă moșia *Apele-Vii*¹⁾. Domnul nu scia însă că această moșia fusese *cu de-a sila* cumpărată de Mihaï-Vitezul pe 50,000 de aspri de la moșnenii *Apelor-Vii*. Aceștia se judecaseră la Divanul lui Simeon-Vodă²⁾ și causa rămăsese în suspens. Radu-Vodă Șerban dă lui Stroie *Apele-Vii*, și Stroie le lasă Simei care, până la Aprile 1608, le stăpânesce cu bună pace și de nimeni supărată.

Se pare însă că certa cocea de mult între Sima și între Florica, fata lui Mihaï-Vitezul și nevasta lui Preda Floricoiul din Greci, certă violentă... ca între rude³⁾.

¹⁾ Hasdeu: *Traian*, 1869 Novembre, pag. 332.

²⁾ *Mag. Istor.* II, pag. 267—268.

³⁾ Florica era nepotă de veră jupănesei Sima, prin faptul că Dómna Stanca era veră cu Sima, amîndouă fiind nepote Banului Dobromir.

Florica, amărită de încurcătura în care se găsia starea tatălui său în țeră, — moșii cumpărate cu de-a-sila de la moșneni și pe cari aceștia le reclamau, seu Domniile le considerau ca avere domnescă, dér nu personală a lui Mihaï-Vitezul; moșii moștenite de fata naturală a lui Mihaï, *Marula*, copila frumoșei *Tudora din Târgșor* și viitoarea nevastă a lui Socol Clucerul din Cornățeni ¹⁾, — Florica, în 1608, pe primăveră, pune pe ómenii săi de intră cu silnicie în Apele-Vii; bat pe slugele jupănesei Sima, îi ucid oile, îi fac tot felul de stricăciuni.

De aci, procesul între Sima și Florica, la Divanul lui Radu-Vodă din 1608. Domnul și boierii dau dreptate Simei. Florica se retrage dându-se învinsă.

E probabil că Sima cercetază mai târziu, singură, starea lucrurilor, vede că moșnenii erau stăpâni pe moșia lor, că pământul nu fusese domnesc, ci al lor din moși-strămoși și că Mihaï cu de-a-sila cumpărase. De aceia, mai înainte de alte două jupănese generóse și umane, înainte de

¹⁾ *Arhive*: Condița M-tirei Cozia, pag. 583—588, hrisovul lui Alexandru Iliăș din 23 Decembre 1617.

jupânésa Boloşina a Pitarului Dima din Pitesci ¹⁾ şi înainte de Marea Postelnicésă Elena Cantacuzino ²⁾, Sima Stolnicésa hotăresce ca *rumîniî* Apelor-Vii să fie iarăşi *kneji*, pentru ca să vorbim şi noi ca bătrâna noastră compatriótă, Pitescénca Boloşina a Pitarului Dima.

Lucrul acesta se petrece între 1608 şi 1612.

La acéstă din urmă dată, Florica şi bărbatul său Preda Postelnicul, vedënd pe țeranî neapărați de nimenî şi ne mai avënd de luptat cu puternica Stolnicésă de la Drăgoesciî-Gorjiului, încep din nou judecata. Procesul e rësunător şi face sgomot în Țeră prin faptul că, la 16 Decembre 1612 ³⁾, Radu Vodă Mihnea cât şi boieriî Divanului încuviințeză ca boieriî bătrânî, cari fuseseră în slujbe pe vremea lui Mihaî-Vodă, să vină să depună cu sufletele lor ce sciû în cestiunea cumpărării Apelor-Vii.

Şi vin, spune hrisovul, *Tudosie*, fostul

¹⁾ Hasdeu: *Columna lui Traian*, III Sept. 15. Hrisovul lui Alexandru-Vodă din 14. Ianuarie 1617, prin care dă obştiei Vălsănescilor să fie *kneji*, așa cum i-a făcut jupânésa Boloşina a Pitarului Dima.

²⁾ A. D. Xenopolu: *Ist. Rom.* III, pag. 569.

³⁾ *Mag. Istor.* II, pag. 267—268.

atunci Logofăt¹⁾, și *Cârstea*, fostul atunci Armaș²⁾, și *Dediul* vel *Vistier*, și *Hrizea* vel *Logofăt*, și *Preda* vel *Sluger*, și depun toți în favórea țăranilor moșneni de la Apele-Vii, ier Florica și bărbatul său, Preda Postelnicul din Greci pierd. Țeranii făcuți kneji de Sima o bine-cuvintéză, ier véda bétrânei Stolnicese cresce mare în totă Oltenia Basarabilor.

Totuși, lupta Simeii în contra rudeniilor continuă aprigă și înfocată. Bétrâna Stolnicésă primesce, dér și dá lovituri sdravene... oltenesci!

La Brașov séu într'altă parte, Stroie disese fraților și rudelor séle să lase pe Sima în pace, cât va trăi, pe tóte moșiele lui, și nesupărată stăpână pe cele 30 de sălașe de Țiganii, dér până la mórtea ei³⁾.

Așa și fu din partea Buzescilor, cât trăiră jupân Radu Clucerul și jupân Ba-

¹⁾ Acesta-i Rudénul, fratele Simeii și al lui Chircă Comisul de care am vorbit mai sus, — toți nepoți ca și Dómna Stanca al lui Dobromir Banul.

²⁾ Póte Cristea Vornicul de la 1615 și care, ca Lupul Paharnicul și ca Buzdugan, face a doua din cele patru revolte în contra Grecilor, de la Mihaï la Matei-Vodă. — V. mai la vale.

³⁾ *Arhive*: M-tirea Zlătari, pach. 4, act. 8, hris. din 2 Decembre 1616.

nul¹⁾. Afară de Florica, altă rudenie amestec nu avu cu averile, dobitocele și Țiganiî jupânesei Sima. Dér Radu Clucerul Buzescu móre la 18 Ianuariu 1610 și Preda, Marele Ban al Craiovei, móre la 1612²⁾ Bêtrâniî cumnați își cunosceaû cumnata, și-aduceaû aminte de vorbele mândrului lor frate, aveaû înfipte în inimă dreptatea și cinstea.

Copiî lui Radul Clucerul Buzescu, tènêra Marica a lui Ianake Catargiul³⁾ și Radul Postelnicul⁴⁾, aû alte simțimênte, vèd că Sima, usufructuară, n'are de gând să mai mórá și, de aceia, vin cu pîră înaintea Divanului lui Radu-Vodă Mihnea și, deschidênd judecată, susțin că, la împărțéla fraților Radu, Preda, Stroie, Stănesciî, «bêtrâna și dréptă ocină a Buzescilor», cum ar fi çis boîeriî din secolul XVI, nu a căđut în partea lui Stroie, ci într'a lui Radu Clucerul și, decî, conchideaû tinerile vlăstare ale lui Radu Buzescu, pe nedrept deține. mătușa nóstră, «dumneaî

1) Adică Preda Buzescu.

2) Odobescu: *Anal. Soc. Acaa.* 1877 și Tocilescu: *Fóia Soc. Românis.* pag. 516—518.

3) Mai târđiû Banul Craiovei.

4) Mai târđiû Radu Banul din Străjescî.

jupânésa Sima Stolnicésa» moșia și satul Stănescilor cu tot avutul lor.

Bêtrână, peste 60 de ani, Sima își părăsesce casele-î bolovănite de la moșia¹⁾ și întrarmată «cu cartea lui Stroie Stolnicul», vine la Târgoviște pe vreme de iernă, în Decembre al anului 1616.

Afacerea se desfășoră din trîmba peripețiilor sale într'un șir de tabele de o vieță și de un colorit superb, — bogată materie pentru pictorii noștri istorici!

Sunt admirabile spusele hrisovului.

La divan, în fața Domnului și a boierilor, Sima nu se mulțămesc să scotă cartea lui Stroie. Bêtrâna Stolnicésă, mîncându-și amarul și fierbînd în sine, cere martori pe boierii cari mai trăiau din bêtrâni, din cei mai bêtrâni.

Radu-Vodă Mihnea incuviințeză. — E probabil că nu numai o ședință s'a consacrat acestui proces.

La o a doua înfăcișare apar înaintea Domnului și a Divanului: a) *Cernica*, fostul mare Dvornic, marele proprietar bogat, de care am mai vorbit într'acest

¹⁾ Zidită, probabil, ca și mănăstirea de meșteri germani. V. Odobescu: *Anal. Soc. Academice* din 1877, pag. 299.

studiū și care apare în acte de la Alexandru-Vodă Mihnea; *b*) bătrânul *Drăghici*, Vornicul de la Cornățeni, fratele lui Udriste Vistierul de la Mărgineni, unchiul Dómnei Ilina Radu Șerban, tatăl lui Socol Cernățenul» ¹⁾, care la 1571, fusese amestecat în afacerile Țerei și căduse «la mare scârbă și urgiă ²⁾, — deci avea peste 70 de ani, ier Cernica Dvornicul trebuie să fi fost și mai în vârstă; *c*) bătrânul *Ghica* Căpitanul ³⁾ — aceștia ca martori bărbați. Ca femei, Sima ceru și Domnul încuviință să vină: *a*) bătrâna jupânésă *Păuna* a jupânului Nica Logofetul ⁴⁾; *b*) bătrâna jupânésă *Kiajna* a lui Cernica Dvornicul, pe care o cunoscem.

Trei bătrâni și două bătrâne se'nfățișară Divanului, îmbrăcați în frumosul costum al timpului, senini și venerabili. Ei

¹⁾ *Archive*: pe lângă alte multe hrisóve, unul de la Alexandru-Vodă din 14 Novembre 1570 în Condica n° 2 a Mitropoliei, moșia Bănescii, pag. 67.

²⁾ *Archive*: Condica Mitropoliei, județul *Dâmbovița*, moșia *Lucienii*, pag. 97.

³⁾ Póte Gheoca; nu'l cunosc. Numele Gheoca se'ntîmpină des.

⁴⁾ Din boierii Grădistenii, rudă cu Vâlcul vel Vornic, cu Grigore vel Vistier și cu Bunea vel Armașii, fundatorii (1622) schitului Vulcana. *Archive*: Condica Mitropoliei *Dâmbovița* schitul Vulcana.

mărturisiră cu sufletul lor înaintea Domnului și a Divanului că n'aũ fost Stănescii pe séma lui Radu Clucerul. Sima ascultă, de ghiață pe chip, cu flacări în inimă, cum jură moșnegii.

Se pare însă că Marica lui Janake Cartargiũ și Radu, ténérul postelnic Buzescu, infirmară mărturiile bėtrânilor boierii și bėtrânelor jupânese, căci, ȕice hrisovul, Domnul nu a creȕut nici pe acești boierii și, — termenul e tare, — a nevoit pe jupânésa Sima Stolnicésa se jure pe Sfânta Evangheliă.

— Juri, Jupânésă? o fi întreat învėțatul Radu-Vodă Mihnea.

— Jur, Măria Ta, o fi rėspuns cu voce sonoră bėtrâna Stolnicésă, uitându-se hotărît la tinerețele alintatului fiũ al Dómnei Vișa.

Și'n ȕiua aceia séũ într'altă ȕi, în fața Domnului și a Divanului, veniră Pré-Sfințiții Luca Mitropolitul Ungro-Valahiei, și óspetele Domnului, Matei Episcop al Mirelor, și Dionisie al Rîmnicului, și Kiril al Buzėului, și veniră preoți și veniră boierii, și se aduseră Sfintele Evangheliĩ, și se încinseră episcopii cu brîul Pré-Curatei și, — póte! — se adorară sfintele

móște, și se citiră molitvele jurământului celui mare. Și se tăcu o tăcere de mórte pe care o întrepruiea întrebările Mitropolitului și răspunsurile puternice, respicate și resunătoare ale bētrânei Stolnicese.

Mitropolitul đicea :

«De veī sci și veī tăgădui, mare blestem și gróznică afurisaniă să fiă asupra ta. De veī tăinui adevērul ca o netemē-tóre de Dumneđeū, se fiī proclētă și afurisită de Domnul Dumneđeū a tot țitiitorul și de 318 părinți de la Nikea, și de tóte sfintele sobóre, așijderea și de Smerenia nóstră. Fierul și pĭetrele să se risipéscă, iēr trupul tēū, după mórte, se remână întreg, umflat și în veci nedeslegat; se moștenescĭ bubele lui Ghiezin, se fiī tremurând și suspinând pe pământ ca și Cain. Lucrurile, și ostenelile, și tóte agoniselile tóte fiă întru periciune, și mânia lui Dumneđeū cea viitóre să se pogóre pe capul tēū. Fața lui Dumneđeū se nu o veđi și, la judecata de apoi, să ieși osândită, și diavolul să stea la drépta ta. Sē te îmbraci în blestem ca într'o haină, și ca unt-de-lemnul să intre în trupul tēū, și procopsélă întru agoniséla ta să nu ai, nicĭ să se alégă de casa ta

«ca praful, până nu vei mărturisi adevărul»¹⁾).

Hrisovul spune sec și hotărât: a jurat Sima și a rămas Marica și frate-său Radu de lege și de dreptate. Radu-Vodă a dat carte de întărire jupânesei Sima. — Eă, dăce la 1616 Alexandru-Vodă Iliăș, înnoiesc și reîntăresc hrisovul lui Radu-Vodă. Subsemnă cu dănsul: Dumitru²⁾ vel Ban al Craiovei, Cârstea³⁾ vel Dvornic, Nica⁴⁾ vel Logofăt, Sterianò⁵⁾ Vistier, Pârvul⁶⁾ vel Spătar, jupân Gorgan⁷⁾ vel Stolnic, Grigorie⁸⁾ vel Comis, Mârza⁹⁾ vel Paharnic, Ianake¹⁰⁾ vel Postelnic.

1) *Arhive*: Condica Mitropoliei din Bucuresci n° 2, hrisovul moșiei Brănesci din 1619 și un blestem din 1741 dat de mitropolitul Neofit.

2) Din boierii Dudesci.

3) Revoluționarul de care am vorbit mai sus și care este omorât de Alexandru Iliăș Vodă la Târgoviște.

4) Din boierii Grădistenii.

5) Grec al cărui nume nu l'am mai întâlnit în hârtiele vechi.

6) Póte din boierii din Cotesci, aliați cu marile familii ale Țerei, la începutul secolului XVII-lea.

7) Viitorul Gorgan Spătarul, barbatul Stanei, sora lui Preda Bârncovenul, nepot al lui Matei Aga din Brâncovenii. V. Condica n° 10 a Mitropoliei, moșia *Gogoșii*, precum și Condica n° 11 Mănăstirea Aninósa, pag. 86—88 la *Arhive*.

8) Din boierii Grădistenii.

9) Din Vitezul Mârzea, căpitanul lui Mihaí Vitezul. V. Hasdeu: *Cuvente din Bătrânii* I, pag. 165—167.

10) Póte chiar Ianache Catargiul, barbatul Mariei Radu Buzescu.

Și astfel bătrâna Sima Stolnicésa iese biruitoare dintr'acest mare și primejdios proces. Mâhnită în suflet că a fost silită să jure, de și pe bună dreptate, dér mulțămită că țera întrégă a aflat de biruința ei, Sima Stolnicésa plécă iarăși în Oltenia la pomenile și la milosteniile ei, la Stănesci, lângă mormântul lui Stroie.

Se astêmpără Florica lui Mihaï-Vitézul, se astêmpără copii Radului. Tăria Simeï în faimoséle ședințe ale jurământului i-amuțise pe toți. Faimosul *jur* al Simeï și cinstea vorbeï disă de bătrâna Stolnicésă rêsunară tótă viéța în urechile și 'n inima Băneseï Maria Catargiũ și Banului Radu Buzescu din Străjesci; ele dederă Simeï o védă și o autoritate, ne mai pomenite pentru o femeică în hrisóvele Țerei-Românesci.

O vom vedé îndată.

V.

La 15 Iuliū 1635, în zăpisiul dat Govorei¹⁾, Stolnicésa Sima đice între altele: *din boierii ceş bętrâni am ręmas numai eű*. Aceste vorbe *numai eű* ne arętă pe soşia lui Stroie Buzescu încărcată de anş şi domnind în Oltenia, în miđlocul numeroselor séle rude²⁾, cu puterea ce i-o dau virsta şi neînfrânta cinste a vieşei. Vorba ei căştigase atăta putere, în cât toşii Buzescii, şi toşii Rudeniş, şi toşii boierii Olteniei i se supuneaű fără nici un murmur, fără nici o tăgadă.

Afacerea ce avem a povesti mai la vale arętă acéstă putere a Simeiş în tótă a ei strălucire.

În decursul anului 1634 era cęrtă mare

¹⁾ *Archive*: *Condica Govoreş*, pag. 157.

²⁾ Neamul Rudenilor a fost la începutul secolului XVII tot atăt de numeros ca şi neamul Grecenilor la începutul secolului XVIII.

între cele două ramuri ale Buzescilor coborîtori din Radu Clucerul Buzescu și din Preda Banul Buzescu de o parte, ier de alta între Egumenul Mănăstirei Govora, faimosul Meletie Macedonénul, unul dintre călugării învățați ai secolului XVII, care luă parte la tipărirea *Pravilei celei mici* de la Govora.

Tudosie Spatarul Cepturoianul și fiul său Preda Spătarul, nepot lui Preda Banul cel bătrân¹⁾, precum și Radu Banul Buzescu din Străjesci, fiul lui Radu Clucerul Buzescu, stăpâniau pe lângă alte întinse și numeroase moșii, $\frac{1}{2}$ din Cerneți, $\frac{1}{2}$ din Balotesci, $\frac{1}{2}$ din Medvejdea și $\frac{1}{2}$ din Curiacea, precum și șese sălașe de Țigani, cari, toate, moșii și sălașe, pe drept și bună dreptate, aparțineau Mănăstirei Govorei, făcute ei danie de Postelnicul *Udriste* din Drăgoiesci, și de jupânesa lui *Sora*. Moșiele fuseseră împresurate și țiganiii luați cu de-a sila, încă din timpul lui Radu-Vodă Șerban, de către Radu Clucerul Buzescu, pe vremurile în cari mănăstirea rămăsese pustiă.

Atunci, dice hrisovul lui Matei Bassa-

¹⁾ *Archive: Condica Govorei*, pag. 168.

rab ¹⁾, Radu Clucerul Buzescu, «în silă, fără dreptate și cu minciuni» a înșelat pe călugării cari au fost în mănăstire locuitori, le-a luat zapisul de daniă al lui *Nenea Udriste*, cum îl numesce Sima pe Postelnicul Udriste, din vița domnăscă a boierilor din Drăgoiesc ²⁾.

Impresurarea moșielor și stăpânirea Țiganilor Govorei de către boierii Buzesci durează de la Radu-Vodă Șerban și până acum, în timpul lui Matei Bassarab, când vine la Egumeniă deșteptul Meletie Macedonénul. Trebuie să fi însemnat ceva și să fi fost un cineva Meletie Egumenul Govorei, de vreme ce cuteza el să se lupte în contra boierilor Buzesci; atât la Domniă cât și printre boierii Olteniei, numele lui Meletie trebuie să fi fost mare.

Oricum ar fi, înainte de a începe procesul la Divanul lui Matei Bassarab, Egumenul Meletie își strânge toate cărțile domnesci de la Mihnea-Vodă, fiul lui Alexandru-Vodă, și de la Radu-Vodă Șerban, der mai presus de toate, cere și primesce măr-

¹⁾ *Arhive*: *Condica Govorei*, pag. 158—161, hrisov din 23 Octobrie 1634.

²⁾ V. isvórele citate în studiul nostru: *Boierii din Drăgoiesc*.

turia în scris a bătrânei Stolnicese, Sima Buzescu, aceia care «*din boierii cei bătrâni*» singură mai rămăsese, se spună «cu sufletul ei» — și se cunoște sufletul Simei! — cum s'aũ petrecut lucrurile cu moșiile și țiganiĩ mai sus numiți.

Și a întreat și *Măria Sa Domnul nostru Matei-Vodă*, și Sima răspunde ast-fel în cât, mulțamită ei, cele două vițe ale Buzescilor așteptă cu temere ziua înfățișării procesului la Divanul domnesc.

Simă pusese pe duhovnicul său, Popa Stoica din Drăgoiesci, de făcuse zapis Govorei, mărturisind că moșiile și Țiganiĩ sunt ai mănăstirei și că, pe nedrept, îi stăpinesc Buzescii din Cepturóia și Buzescii din Străjesci.

Intr'armat cu asemenea zapis, Meletie, Egumenul Govorei, chiamă la Divan, să se părăscă, *față către față*, el cu Tudosie Spatarul și cu Radu Banul din Străjesci. Se pare că Egumenul era atât de bine pregătit și că Sima Stolnicésa avea acte cari probau atât de puternic încãlcările și impresurările lui Radu Clucerul Buzescu, în cât Tudosie și Radu Banul cer amânarea pentru ca *Sima Stolnicésa să spună ce scie și, cum va spune ea, așa să fiã*.

Domnul acordă o amânare de două luni și scrie Simeï Stolnicésa să-î spună ce scie în cestiunea procesului dintre Govora și Buzesci.

Bêtrâna — singură rămasă din boïerii lui Mihaï-Vitezul! — bêtrâna de la spusele căruia atârnă totul, răspunde ântâi în scris:

«Eû, róba Măriei Tale, Sima Stolnicésa, «sciû cele ce se copriind în cartea lui Mihnea Vodă... Alta daû de scire, prea mi-
«lostive Dómne, Măriei Tale, că ai fost
«trămis Măria Ta la mine pentru rândul
«Sfintei Mânăstiri de la Govora, pentru
«nisce sate ce a dat Nenea Udriste la
«mórtea lui. Decî, ai spus Măria Ta cum
«voi sci eû cu sufletul meû, așa să spun
«Măriei Tale; ci eû mărturisesc cu sufle-
«tul meû că așa cum este în cartea lui
«Mihnea-Vodă, așa sciû și eû și mărturi-
«sesc cu sufletul meû... De la o vreme
«aû oprit moșiele boïerii de la Sfânta mâ-
«năstire... Decî, Măria Ta veî tocmi cum
«te va năstăvi Dumneđeû, că eû așa sciû
«și mărturisesc cu sufletul meû. Și Dom-
«nul să te veseléscă»¹⁾.

¹⁾ *Arhive: Condica Govorei*, pag. 167. Scrisórea nu e datată și e făcută de Popa Stoica din Drăgoesci, de sigur duhovnicul Simeï.

După această scrisoare care sfârșește cu «*Domnul să te veselăscă*» și arătă de o parte bătrânețele adânci ale Simeî, ier de alta gradul de intimitate între ea și între fostul Agă din Brâncoveni, acum Milostivul Domn al Țerei Românesce, — procesul continuă. Hrisovul lui Matei-Vodă din 23 Octobrie 1634 ne spune că Sima Stolnicésa a venit și la Divan și a mărturisit înaintea Domnului și a boierilor Țerei că moșiele și Țiganii sunt ai Govorei, dăruiți de *Nenea Udriste*, Postelnicul de la Drăgoiesci, și de jupânésa lui Sora.

Govora și Meletie câștigă procesul pe dintregul. La 25 Noembrie 1634, spăimântați, — s'ar crede, — de depozițiunile Simeî la Divan, Buzescii se grăbesc a se învoi cu Govora; Preda Spătarul, fiul lui Tudosie Logofetul Cepturoianul, dă Egu-menului Meletie zapis pentru a-l despăgubi de partea ce avea mânăstirea în Cerneți, parte pe care Teodosie o vânduse lui Giurcă ot Medvéjda, atunci când «*Dumnezeu a adus neamul Buzescilor în pribegie și alte lipse*».

De la 1634 se pierde urma jupânesei Sima Stolnicésa.

Ultima ei arătare la Divan în Bucuresci

a fost acum, cu marele proces al Govorei în contra Buzescilor.

Și-acum, ca și într'alte dăți și mari procese, în care își apără starea ce trebuia să-i rămână numai ei cât va trăi, după voința lui Stroie, jupânésa Sima Stolnicésa a eșit biruitoare.

Iși tăcuse în țeră un nume atât de mare în cât, lucru rar în documentele noastre, fratelui ei, Chircă Paharnicul, hrisóvele îi spun totdeuna: *Chircă Paharnicul, fratele jupânesei Sima Stolnicésa* ¹⁾, arătând printr'acésta că este mai bine hotărîta personalitatea lui Chircă, dacă se va spune că este fratele acestei mari și în deobște cunoscute personalități, Sima Stolnicésa.

După mamă numirea ne întempină în secolul XVI: *Vladul Capleș, Șerban al jupânesei Maria de la Coșanș*; după nevastă avem exemplul lui Preda, bărbatul Florichiș lui Mihaș-Vitezul, numit în multe documente Preda Floricoiul; dér, după soră să se hotărască și mai bine fratele, nu cu-

¹⁾ *Revisia pentru Ist. Arch. si Filol.* II, pag. 225, în documentele publicate de d. Gr. Tocilescu din colecțiunea Dómnei Rudénu, născută Marghiloman și *Archive: Condica M-tirei Hurezul*, pag. 305, hrisov din 1635, Ian. 21. Cf. și cărțile și hrisóvele moșiei Fometesci, tot în *Condica Hurezului*.

nosc de cât exemplul lui Chircă, fratele Simei.

Acésta arétă la ce nume și renume, la ce véđă ajunsese, în prima jumătate a secolului XVII, puternica jupânesă din Drăgoiescii-Gorjiului, sora lui Tudosie, marele Logofet al lui Mihai-Vitezul, nevasta Marelui Stolnic Stroie Buzescu, *Sima Stolnicésa*, din neamul Rudenilor.

Nu cunosc data morței sale.

30 Novembre, 1902.

